

Školský vzdelávací program

Hudobná výchova

Názov predmetu	6. ročník Hudobná výchova
Časový rozsah výučby	1 hodina týždenne / 37 hodín ročne
Stupeň vzdelania	ISCED II
Forma štúdia	Denná
Vyučovací jazyk	Slovenský
Vypracovala	Mgr. Klimentová Miriam

I. Charakteristika učebného predmetu

Hudobná výchova je spoločenský, organizovaný, cieľavedomý proces hudobného rozvoja jedinca a je rozhodujúca pri *odovzdaní* a *sprostredkovaní* hudby novým generáciám, pričom zohráva dôležitú úlohu aj ako jedna z foriem realizácie tvorivosti každého človeka.

Spoločná úloha predmetov vo vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra je sprostredkovať žiakom národné a svetové kultúrne dedičstvo a takto zvýšiť všeobecnú vzdelanosť národa.

Hudobnosť národa neurčuje niekoľko desiatok vynikajúcich interpretov, ale viacgeneračná vrstva zanietých percipientov hudby. Jedine hudobná výchova na základnej škole pokrýva celú populáciu, preto jej kvalita je mimoriadne dôležitá a chápeme ju aj ako *výchovu človeka*.

Dôraz sa kladie na výchovu hudbou s rešpektovaním výchovy k hudbe. Hudobné prejavy a počúvanie hodnotnej hudby znamená nenahraditeľný prostriedok formovania osobnosti najmä vo sfére jej emocionalizácie. Hudobná výchova umožňuje žiakovi tvorivo si osvojovať hudbu a spoznávať hudobné umenie v kontexte s inými druhmi umenia.

Základnými prostriedkami hudobno-výchovnej práce sú rozmanité hudobné činnosti, ktoré podporujú celkovú hudobnosť žiakov, ich záujem o hudbu, rozvíjanie ich individuálnych schopností, emocionálnej inteligencie, tvorivého myslenia s využitím špecifik národnej, regionálnej a svetovej hudobnej kultúry. Formuje estetický, citový a morálny základ osobnosti žiakov s dôrazom na sebauvedomovanie, sebauvýchovu a sebareflexiu, porozumenie a solidaritu pre ochranu prírody, kultúrnych hodnôt Slovenska a vlastného regiónu, toleranciu k iným kultúram a národom. Utvára a rozvíja hudobno-estetické schopnosti, zručnosti, vedomosti, návyky, skúsenosti, názory a vlastné postoje žiakov pri prehlbovaní hudobného zážitku aj na uvedomené vnímanie a na aktívny hudobný prejav. Hudobná výchova posilňuje hodnotovú orientáciu žiakov, rozvíja ich hudobný vkus, schopnosť vytvárať a obhajovať svoje hodnoty, no súčasne rešpektovať aj hodnoty iných.

Hlavným zámerom hudobnej výchovy je *optimálne formovanie osobnosti a efektívne rozvíjanie hudobnosti žiaka tak, aby si aj prostredníctvom komunikácie s hudbou vytvoril svoj progresívny a kreatívny spôsob bytia pre život v 21. storočí.*

Vzájomným pôsobením činnostného, tvorivého a objaviteľského princípu hudobná výchova vytvára predpoklady na poskytovanie zážitkov, radosti, pozitívnych životných podnetov tak, aby sa hudba stala súčasťou života žiakov. Robí tak prostredníctvom tradičných hudobných činností (vokálno-intonačné, inštrumentálne, hudobno-pohybové, /reprodukčné a produkčné/, percepčné činnosti) rozšírených o hudobno-dramatické činnosti. Hudobno-dramatické činnosti chápeme ako integráciu hudobných činností so slovnými, výtvarnými a pohybovými prejavmi, a to prostredníctvom hier, experimentovania v rámci

dramatickej tvorivosti na báze zážitkového učenia. Pri týchto činnostiach žiaci využívajú skúsenosti, vedomosti a zručnosti z iných vyučovacích predmetov ako aj skúsenosti z riešenia rôznych problémov detského života. V tejto súvislosti pôjde predovšetkým o zážitky z hudby, o participáciu na jej vzniku v podmienkach pre žiaka najprirodzenejších – pri dramatickej hre.

Komplexne poňaté hudobné činnosti vytvárajú podmienky hudobného vzdelania žiakov a obohatia estetickú, morálnu a intelektuálnu stránku ich osobnosti. Treba ich usmerňovať tak, aby prinášali radosť a možnosť sebarealizácie.

Tak ako v primárnom vzdelávaní, aj v sekundárnom vzdelávaní dodržiavame postup: od hudobných zážitkov k poznatkom a vedomostiam a cez ne k transferu pri vnímaní a interpretovaní nových umeleckých diel. **Hudobno-výchovný proces musí zásadne vychádzať z hudby a smerovať opäť k nej, hudba má byť prameňom zážitkov i vedomostí.**

II. Ciele učebného predmetu

Spoločenský cieľ

Cieľom vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra je pochopenie vlastnej kultúry a zmysel pre identitu, ktorá je základom rešpektovania rozmanitosti kultúrneho vyjadrovania.

Inštitucionálne ciele

Cieľom je, aby žiaci získali poznatky, vedomosti a zručnosti v procese komunikácie s hudbou.

Žiak

- si uvedomuje význam umenia a kultúrnej komunikácie vo svojom živote,
- cení si a rešpektuje kultúrno-historické dedičstvo a ľudové tradície,
- rešpektuje vkus iných ľudí a primerane veku dokáže vyjadriť svoj názor a postoj ku vkusu,
- pozná základné pravidlá, normy a zvyky súvisiace s úpravou zovňajšku človeka,
- pozná pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu),
- správa sa kultúrne, kultivovane, primerane okolnostiam a situáciám,
- je tolerantný a empatický k prejavom iných kultúr,
- dokáže pomenovať umelecké druhy a štýly, orientovať sa v nich, používať ich hlavné vyjadrovacie prostriedky, cení si a rešpektuje rôzne prejavy umenia.

Špecifické ciele

Kognitívne ciele

Žiak

- získané vedomosti a zručnosti dokáže uplatňovať pri aktívnom vnímaní a obsahovom prístupňovaní umeleckých diel a pri elementárnej tvorivosti,
- spoznáva najvýznamnejších slovenských a svetových hudobných skladateľov jednotlivých štýlových období a ich vybrané diela,
- si dokáže uvedomiť svoju národnú identitu, a to na základe osvojenia si umeleckej výpovede hudobných diel (slovenské ľudové a národné piesne, významné diela slovenskej umeleckej hudby) v kontexte s európskou hudobnou kultúrou, získať úctu k svojej kultúre,

- prostredníctvom hudobných činností získava schopnosť vyjadrovať svoje emócie, vzťahy a postoje, teda komunikovať umeleckými prostriedkami, nadobudnúť schopnosť otvorene prijímať, hodnotiť a vážiť si hudobné diela a hudobné prejavy vlastného národa, iných národov a etník,
- v kontexte s hudbou dokáže analyzovať, porovnávať a syntetizovať poznatky a podnety z iných predmetov (dejepis, etika, výtvarná, literárna výchova, zemepis, cudzí jazyk).

Socioafektívne ciele

Žiak je schopný

- prostredníctvom precítania a pochopenia hudobného diela dokázať prekonať svoj egocentrizmus, vedieť sa preladiť na komunikačný a ideový kód iného človeka (autora), pochopiť jeho citový a myšlienkový svet s určitou mierou stotožnenia sa. (Uvedomené počúvanie hudby môže úplne nenásilne vychovávať k empatii. Tieto etické momenty vnímania hudby smerujú k socializácii, a tu tkvie jedna z príčin opodstatnenosti hudobnej výchovy v systéme humanisticko-tvorivej edukácie.),
- na základe vnímania a prežívania hudobných skladieb (od ľudových piesní po rozsiahlejšie umelecké diela) slovne, výtvarne a pohybom vyjadriť svoje estetické zážitky,
- dokázať bez predsudkov pristupovať k vnímaniu a rozširovaniu umeleckých hodnôt rôznych kultúr,
- vedieť prežívať výnimočnosť významných umeleckých osobností a hľadať v ich tvorivých osudoch inšpiráciu pre vlastný život, rešpektovať estetické a etické hodnoty obsiahnuté v hudbe,
- spolupracovať s ostatnými (pri kolektívnych hudobných činnostiach a najmä pri hudobno-dramatických činnostiach), mať zodpovednosť za plánovanie a realizáciu spoločnej a vlastnej práce,
- vedieť oceniť silu hudby a uvedomiť si jej miesto v zmysluplnom využívaní voľného času.

Psychomotorické ciele

Žiak je schopný

- dokázať správne realizovať hudobné prejavy (vokálne, inštrumentálne, pohybové) a integrovať ich pri realizácii hudobno-dramatických činností,
- v intonačnej a sluchovej výchove získané zručnosti vedieť využiť pri svojich hudobných činnostiach,
- na primeranej úrovni využiť nadobudnuté zručnosti pri vyjadrení svojich myšlienok, pocitov a postojov, a tak prostredníctvom hudby komunikovať s okolitým svetom.

III. Výchovné a vzdelávacie stratégie

Jedným z prioritných zámerov nového vzdelávacieho programu je, aby sa výchova a vzdelávanie realizovalo na základe harmonizovaných učebných osnov. Veľmi dôležité a potrebné je dosiahnuť, aby dobre vedená hudobná výchova participovala na dosiahnutí **kľúčových kompetencií žiakov.**

Kompetencia k celoživotnému učeniu sa	Žiak dokáže zhodnotiť informácie a ich zdroj, tvorivo ich spracovať a prakticky využívať.
Sociálne komunikačné kompetencie	Žiak dokáže prezentovať sám seba a výsledky svojej práce.
Kompetencia v oblasti informačných a komunikačných technológií	Žiak dokáže využiť IKT pri vzdelávaní.
Kompetencie občianske	Žiak preukazuje hrdosť na vlastné kultúrne bohatstvo a históriu, kladný vzťah ku kultúrnemu životu spoločnosti a dokáže sa na ňom podieľať . Žiak dokáže akceptovať a prijať za svoje mravné zásady vo vzťahu k prostrediu v škole, v rodine, ku prírode a ku všetkým prejavom života.
Kompetencie vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry	Žiak má vyformovaný a rozvinutý svoj emocionálny svet. Žiak si dokáže nenásilne spájať hudbu s prejavmi iných umení - s poéziou, výtvarníctvom, tancom, filmom, videom a modernými komunikačnými technológiami. Žiak sa dokáže vyjadrovať na určitom stupni umeleckej gramotnosti prostredníctvom prostriedkov hudobného umenia. Žiak sa dokáže orientovať v umeleckých druhoch a štýloch a používať ich hlavné vyjadrovacie prostriedky. Žiak dokáže byť vnímavý a aktívny poslucháč, tolerantný k iným kultúram a názorom, bez nekritického podliehania módnym vlnám, reklame a subkultúre, ale aj bez predsudkov k nim.

IV. Organizačné formy a metódy

Učiteľ sa usiluje o to, aby poskytoval podnety pre hudobnú aktivitu žiakov:

- skupinové, projektové, diferencované vyučovanie, návšteva hudobných podujatí, besedy,
- zážitkové, kognitívne, skúsenostné metódy, dialóg a diskusia, metódy hrania rol; špecifické metódy: intonačná metóda s použitím relatívnej solmizácie, imitačná a kombinovaná metóda osvojovania piesní, riadené objavovanie hudby, informačno-receptívna metóda, improvizácia,
- práca s IKT,
- práca v knižnici.

V. Obsah učiva

5. ročník

1. tematický celok - **Ako sa nám prihovára hudba:**

Výrazové prostriedky hudby – rytmus, melódia, dynamika, tempo a agogika, harmónia, inštrumentácia, podoby hudobnej skladby.

2. tematický celok - **Prostredníctvom hudby poznávame svoju hudobnú kultúru i kultúru iných národov:** *Slovenská republika a jej národnostné menšiny, Česká republika, Poľská republika, Maďarská republika.*

3. tematický celok - **Hudba spojená s inými druhmi umenia** (tvorba integračného projektu): *syntéza hudby, tanca, výtvarného a dramatického umenia* - opera, opereta, muzikál, balet.

4. tematický celok - **Zaspievajme si** – ľudové, umelé, hymnické piesne.

6. ročník

1. tematický celok – **Hudba v minulosti a súčasnosť.** Prehľad vývinu hudby od najstarších čias (starovek) až po začiatok 20.storočia (impresionizmus).

2. tematický celok - **Prostredníctvom hudby poznávame kultúru rôznych národov.**

Hudba národov Rakúska, Nemecka, Francúzska, Talianska, Anglicka, Španielska, Grécka, Turecka, Chorvátska a Srbska. Hudba najväčšej krajiny sveta – Ruska. Severná a Južná Amerika. Japonsko – krajina na druhom konci sveta.

3. tematický celok – **Zaspievajme si** – ľudové, umelé, hymnické piesne.

7. ročník

1. tematický celok - **Hudobné prechádzky storočiami.** Hudobná tvorba predstaviteľov tzv. vážnej hudby jednotlivých období od najstarších čias po súčasnosť.

2. tematický celok - **Pestrá paleta populárnej hudby.** Džez, country, western, šansón, folk, opereta, muzikál, rock and roll.

3. tematický celok - **Hudba na pomedzí:** Prieniky rôznych druhov a žánrov hudby. (Populárna hudba, tzv. vážna hudba, džez, etno, world...).

Sústava hudobných činností: vokálno-intonačné, inštrumentálne, hudobno-pohybové, (reprodukčné a produkčné) perцепčné, hudobno-dramatické.

VI. Postoje

- Žiak spoznávaním hudby rôzneho typu, žánru a období (národnú, regionálnu, iných národov, vo všetkých žánrových, štýlových a funkčných podobách, z hľadiska spoločenského, historického) rešpektuje špecifiká, váži si kultúru svojho národa a iných národov. V rámci medzipredmetových vzťahov dokáže vyjadriť a verbalizovať svoj názor na hudobné umenie aj na iné formy tvorivých prejavov, napr. na literatúru, výtvarné umenie.
- Žiak prostredníctvom dobre usmerňovanej výchovy hudbou a k hudbe pochopí, že hudobné aktivity sú ušľachtilou formou trávenia voľného času.
- Podporovanie samovzdelávania a sebahodnotenia.
- Motivácia na hľadanie, vzbudenie zvedavosti, záujmu, snahy byť lepším, podnecovaním záujmu žiakov o kvalitnú hudbu a o ich tvorcov a interpretov: poukázať na obdivuhodnosť konania niektorých skladateľov a interpretov.
- Osvojiť si pravidlá slušnosti správania sa na koncertoch a slávnostných podujatiach.

- Prostredníctvom spoločných hudobných činností a získaných vedomostí pestovať kompetenciu spolupracovať s druhými, chápať a rešpektovať multikulturalitu a odlišnosť, osvojiť si pozitívne etnické postoje.

VII. Hodnotenie a klasifikácia predmetu hudobná výchova v 5. – 7. ročníku ZŠ

Podľa platných štátnych vzdelávacích programov hudobná výchova sa klasifikuje. Toto rozhodnutie vyplýva zo skutočnosti, že hodnotenie výkonu vo všetkých sférach súčasného života má dôležitú úlohu.

Podľa skúseností učiteľov hudobnej výchovy nič nehovoriace slovo *absolvoval* na vysvedčení u väčšiny žiakov a rodičov evokoval dojem, že hudobná výchova nemá rovnocenné postavenie s ostatnými predmetmi a nemá opodstatnenie pri formovaní osobnosti jedinca.

Hodnotenie žiakov ako nevyhnutná súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu má **motivačnú, informatívnu, komparatívnu a korekčnú funkciu**. Hodnotenie sa považuje za akt objektívnej spätnej väzby, motivačný a výchovný prostriedok, ako aj prostriedok pozitívneho podporovania zdravého obrazu žiaka.

V predmetoch vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra sa ťažko hodnotí výkon žiaka výlučne kvantitatívne. **Charakter hudobnej výchovy vyžaduje hodnotiť postoj žiaka k hudbe, jeho formujúce sa názory na svet, ktorý ho obklopuje, jeho estetické úsudky, snahu vzdelávať sa v hudbe a zlepšovať svoje hudobné prejavy.** Taktiež nie je možné kvantifikovať zážitky, ktoré v žiakoch vyvoláva hudba a vlastné hudobné aktivity, výsledky tvorivých činností, pravidelne merať úroveň hudobných schopností, a to najmä v daných podmienkach, keď učiteľ výchovu hudbou a výchovu k hudbe realizuje na jednej hodine týždenne. Hodnotenie sťažuje aj skutočnosť, že kvalita hudobných činností je vo veľkej miere viazaná na vrodené a dedičné potencie. Pri hodnotení, priebežnej i súhrnnej klasifikácii, sa uplatňuje primeraná náročnosť a **pedagogický takt** voči žiakovi, jeho výkony sa hodnotia komplexne, berie sa do úvahy vynaložené úsilie žiaka a v plnej miere sa rešpektujú jeho ľudské práva.

Napriek tomu citlivé rozlíšenie, pomenovanie a uznanie úrovne hudobných činností a vedomostí je pre žiaka a jeho osobnostný vývoj veľmi dôležité. Nehodnotenie predmetu, resp. uvedenie vo vysvedčení slovom *absolvoval*, znamená vzdať sa dôležitého výchovného aspektu vzdelávania. Hodnotenie hudobnej výchovy je špecifické, pretože musí zohľadniť špecifický prínos hudobnej výchovy k vzdelanostnému rastu a formovaniu osobnosti žiaka. Napriek dominantnosti zážitkov pôsobiacich na žiaka nesmieme zanedbať ani získavanie vedomostí o slovenskej a svetovej hudobnej kultúre, veď toto by malo byť súčasťou všeobecného vzdelania. Dôležitá je motivačná funkcia hodnotenia, a to najmä u menej nadaných žiakov. Preto učiteľ musí brať ohľad na predpoklady, ambície, vkus a predchádzajúce výkony žiaka, teda brať do úvahy aj komparačnú funkciu hodnotenia, správne odhadnúť pomer **danosti, snahy a záujmu** o hudbu a hudobnú výchovu, až potom úroveň hudobných činností a vedomostí. Aktuálny výkon žiaka hodnotíme vzhľadom na jeho možnosti. Hodnotenie HUV vyžaduje osobný, diferencovaný prístup učiteľa k žiakovi.

Forma hodnotenia:

- ťažiskovou formou hodnotenia je slovné hodnotenie výkonu a vedomostí žiaka na základe pozorovania,
- hodnotenie známku (nie je nutné známkovať každý výkon žiaka).

Je na voľbe učiteľa, ktoré výkony, resp. úlohy bude hodnotiť, aby poskytol žiakovi i prostrediu dostatočný obraz o jeho kvalitách a vývoji.

Od 2. po 9. ročník žiakov hodnotíme stupnicou od 1 do 5, 1 – výborný, 2 – chváľitebný, 3 – dobrý, 4 – dostatočný, 5 – nedostatočný.

Podklady na hodnotenie a klasifikáciu výchovno-vzdelávacích výsledkov žiaka získava učiteľ najmä týmito **metódami, formami a prostriedkami**:

- sledovaním stupňa rozvoja individuálnych osobnostných predpokladov a nadania,
- sústavným pozorovaním hudobných prejavov žiaka a jeho pozornosti na vyučovaní – *neodporúča sa vyžadovať sólový hudobný výkon žiaka*, úroveň hudobných činností sledujeme v skupinách,
- analýzou výsledkov rôznych činností žiaka vrátane aplikovania osobných a sociálnych kompetencií pri činnosti a jeho prosociálneho správania, hodnotením reakcie žiaka na hudbu slovom, pohybom, prípadne výtvarným prejavom,
- ústnym preverovaním úrovne vedomostí o hudbe (hlavne pri hudobných činnostiach),
- konzultáciami s ostatnými pedagógmi školy,
- v prípade mimoriadne nadaného žiaka alebo, naopak, žiaka zaostalého rozhovormi so žiakom a jeho zákonnými zástupcami.

Kritériá hodnotenia:

Kritériá hodnotenia sú vypracované v súlade s kompetenciami a je potrebné, aby učiteľ pri hodnotení mal tieto kompetencie (uvedené v učebných osnovách predmetu) a ich postupné dosahovanie na zreteli.

Učiteľ u žiaka hodnotí **primerane veku**:

a) priebeh vytvárania postojov:

- záujem o hudobné činnosti a o hudobné umenie v rámci edukačných úloh,
- schopnosť spolupracovať pri kolektívnych hudobných prejavoch a edukačných úlohách,
- schopnosť posúdiť svoj výkon (hudobné prejavy a vedomosti) a výkon spolužiakov,

b) priebeh získavania zručností a spôsobilostí:

- žiak spieva na základe svojich dispozícií intonačne čisto, rytmicky presne so zodpovedajúcim výrazom, pritom využíva získané spevácke, intonačné a sluchové zručnosti a návyky,
- orientácia v grafickom zázname jednohlasnej melódie,
- hra a tvorba jednoduchých rytmických sprievodov k piesňam na detských hudobných nástrojoch a hrou na telo,
- orientácia v znejúcej hudbe na základe dominujúcich výrazových prostriedkov hudby a ich funkcií,
- pochopenie veku primeraných hudobných diel a schopnosť zážitky verbalizovať a zdôvodniť,
- integrácia a transfer uvedených zručností a spôsobilostí pri realizácii hudobno-dramatických činností,
- aktivita a prístup k hudobným činnostiam a k poznávaniu umenia,

c) priebeh získavania hudobných vedomostí:

- vedomosti z oblasti hudobnej kultúry a prvkov hudobnej nauky súvisiacich s preberanými edukačnými úlohami,
- poznanie najvýraznejších slovenských folklórnych regiónov, ich typické piesne a tance, slovenské zvykoslovie,
- poznatky o najvýznamnejších svetových a slovenských hudobných skladateľoch, ich najznámejších dielach a ich zaradenie do štýlových období.

Orientačný opis naplnenia kritérií vo vzťahu k stupnici hodnotenia hudobnej výchovy v 5. – 7. roč. ZŠ

stupeň hodnotenia	opis kritérií	poznámka
výborný	<p>žiak spĺňa kritériá (a – c) na vynikajúcej úrovni:</p> <ul style="list-style-type: none"> • je usilovný, vytrvalý, pracuje primerane k svojmu veku, prevažne samostatne, tvorivo a pohotovo uplatňuje osvojené zručnosti, vedomosti, návyky v zadaných úlohách, • úspešne ich rozvíja v skupinovom a individuálnom prejave, • dokáže vyjadriť veku primerané postoje, názory na hudobné umenie, • má aktívny záujem o hudobné umenie, • individuálny spev nie je podmienkou, pokiaľ sa úspešne a aktívne realizuje v ostatných hudobných činnostiach, 	
chváľitebný	<ul style="list-style-type: none"> • je menej samostatný, iniciatívny a tvorivý, • menej využíva svoje schopnosti v individuálnom a kolektívnom prejave, • potrebuje sústavnú pomoc učiteľa, 	
Dobrý	<p>žiak realizuje edukačné úlohy priemerne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • chýba mu iniciatívnosť a tvorivosť, • je málo aktívny a snaživý, potrebuje sústavnú pomoc a povzbudzovanie učiteľa, 	
dostatočný	<p>žiak realizuje edukačné úlohy na nízkej úrovni, bez vlastného vkladu,</p>	
nedostatočný	<p>žiak nespĺňa uvedené kritériá.</p>	<p>Neodporúča sa používať stupeň nedostatočný v celkovom hodnotení žiaka.</p>

VIII. Učebné zdroje

- Hudobná výchova pre 5., 6., 7., 8. a 9. ročník, autori Prof. PhDr. Eva Langsteinová, CSc. a doc. Mgr. Belo Felix, PhD.